

Економічні науки

УДК 658:65.011.3

Тиркало Юрій Євгенійович

аспірант

Національного університету «Львівська політехніка»

Тыркало Юрий Евгениевич

аспирант

Национального университета «Львовская политехника»

Tyrkalo Yuriy

Postgraduate Student of the

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-2535-4238

**ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ
В УКРАЇНІ
ОСОБЕННОСТИ СТРАХОВАНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ
РИСКОВ В УКРАИНЕ
FEATURES OF INSURANCE OF ENTREPRENEURIAL RISKS IN
UKRAINE**

***Анотація.** На основі вивчення теорії та узагальнення основних нормативно-правових актів України у статті представлено особливості страхування підприємницьких ризиків в Україні, а також наведено відповідні висновки і пропозиції у цьому напрямі, зокрема: вартість і раціональність за належного нормативно-правового регулювання – це головні критеріальні параметри при виборі способу зменшення рівня ризиків у сфері підприємницької діяльності в Україні.*

***Ключові слова:** ризик, підприємницький ризик, нормативно-правові акти України, страхування, управління підприємницькими ризиками.*

Аннотация. На основе изучения теории и обобщения основных нормативно-правовых актов Украины в статье представлены особенности страхования предпринимательских рисков в Украине, а также приведены соответствующие выводы и предложения в этом направлении, в частности: стоимость и рациональность при надлежащем нормативно-правовом регулировании – это главные критериальные параметры при выборе способа уменьшения уровня рисков в сфере предпринимательской деятельности в Украине.

Ключевые слова: риск, предпринимательский риск, нормативно-правовые акты Украины, страхование, управление предпринимательскими рисками.

Summary. Based on the study of the theory and generalization of the main regulatory legal acts of Ukraine, the article presents the features of insurance of entrepreneurial risks in Ukraine, as well as presents the relevant conclusions and proposals in this direction, in particular: cost and rationality with proper normative and legal regulation are the main criteria when choosing a way to reduce the level of risk in the field of entrepreneurial activity in Ukraine.

Key words: risk, entrepreneurial risks, regulatory legal acts of Ukraine, insurance, entrepreneurial risks management.

За результатами попередніх досліджень [1] з’ясовано, що перш ніж вивчати види ризиків у підприємстві, необхідно виокремити і дослідити економічну і правову сторони підприємницького ризику [1–12]. «... Економічна – полягає в настанні для конкретного суб’єкта господарювання обов’язку несення можливих витрат та (або) збитків, породжених окремими ризиковими обставинами, ризиковою ситуацією тощо. Правова – полягає не в суті та не в ідентифікації ризикових обставин, а у можливості вибору правових засобів, які дали б змогу передбачити

існуючу ймовірність настання негативних майнових наслідків, мінімізувати їх, співвіднести з бажаним економічним результатом, наявним майновим інтересом. ... » [3, с. 103] (В. Резнікова, Р. Стефанчук).

Видами підприємницьких ризиків є [9] (В. Йохна, В. Бастричев):

- політичний;
- економіко-правовий;
- матеріально-технічний;
- виробничий;
- комерційний;
- маркетинговий;
- інвестиційний;
- кредитний;
- управлінський.

Основними дієвими способами і методами, які сьогодні допомагають підприємницьким структурам скоротити небажаний підприємницький ризик, є [10]:

- страхування;
- диверсифікація;
- лімітування ризиків.

Встановлено, що тут важливе і особливе значення належить питанню нормативно-правового регулювання у сфері страхування підприємницьких ризиків, виходячи із основних функцій підприємницького ризику (рис. 1).

Основна функція

- створення підприємницького доходу, головним джерелом доходу є інновації та реалізація здатності підприємця ризикувати

Інноваційна функція

- використовуючи інновації, організовуючи інноваційний процес, ризикуючи при цьому, тим самим створюється особливий інноваційний клімат

Захисна функція

- прораховуючи й передбачаючи ймовірність настання непередбачених ситуацій, є можливість запобігання багатьом втратам або швидкої їх компенсації

Аналітична функція

- прорахування можливих варіантів, вибору оптимального варіанту, який дозволить здійснити господарський маневр у потрібний момент, з найменшими втратами або з найбільшим вирашем

Регулятивна функція

- полягає в динамізмі процесу господарювання, щоб додати цьому процесу стійкості, адаптуватися в непевності, потрібна особлива регулятивна функція

Соціальна функція

- сприяючи підвищенню ефективності виробництва, ризик тим самим створює реальну матеріальну базу для задоволення соціальних потреб, для підвищення добробуту населення

Рис. 1. Основні функції підприємницького ризику

Джерело: [12] (О. Вараксіна, А. Кругова)

Так, у Законі України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР (із змінами та доповненнями) [8] зазначено: «Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів. ... Страховий ризик – певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання. Страховий випадок – подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка

відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі. ... Державний нагляд за страховою діяльністю здійснюється з метою дотримання вимог законодавства України про страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків та захисту інтересів страхувальників ...» [8].

Водночас з'ясовано, що визначення особливостей страхування підприємницьких ризиків в Україні сьогодні викликає певні і особливі труднощі. Це обумовлено тим, що в чинному українському законодавстві на даний час відсутнє спеціальне регулювання, яке стосується страхування підприємницьких ризиків [4–6].

Тут доцільно також зазначити, що відповідно до статті 980 «Предмет договору страхування» Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. № 435-IV (із змінами та доповненнями) [7]: «... Предметом договору страхування можуть бути майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з:

- 1) життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням (особисте страхування);
- 2) володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування);
- 3) відшкодуванням шкоди, завданої страхувальником (страхування відповідальності)» [7].

В контексті цього необхідно підтримати думку науковців [4] про те, що: «... законодавець не визнає страхування підприємницьких ризиків окремим видом страхування. Однак на підставі проведеного аналізу втрат, які виникають під час здійснення підприємницької діяльності, можна стверджувати, що страхування підприємницьких ризиків виходять за межі майнового страхування та страхування відповідальності» [4, с. 149] (Н.

Пацурія, І. Войцеховська).

З урахуванням цього, Н. Пацурія та І. Войцеховська [4] стверджують, і ми з цим повністю погоджуємось, що: «... видається необхідним внести зміни до ст. 980 ЦК України та ст. 4 Закону України “Про страхування”. Так, зазначені нормативні акти слід доповнити ... наступного змісту: “... ризиком настання економічних втрат чи інших негативних наслідків під час організації та здійснення підприємницької діяльності (страхування підприємницьких ризиків)”. ... нормами Господарського кодексу України має бути комплексно врегульований даний вид страхування із зазначенням його об’єкту. Також на законодавчому рівні мають бути визначені особливості укладання договору страхування підприємницьких ризиків, умови його виконання, підстави недійсності тощо» [4, с. 150].

Таким чином, вартість і раціональність за належного нормативно-правового регулювання [1–12] – це головні критеріальні параметри при виборі способу зменшення рівня ризиків у сфері підприємницької діяльності в Україні.

Література

1. Тиркало Ю. Деякі аспекти державного управління в Україні у сфері підприємницьких ризиків // *Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал*. 2021. № 12. doi: <https://doi.org/10.25313/2524-2695-2021-12-37>
2. Кравченко В. А. Виявлення та опис підприємницьких ризиків: практичний алгоритм для українського бізнесу // *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 1(3). С. 63–70. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/econom_2008_1/2008-26-06/kravch.pdf (дата звертання: 01.11.2021 р.).
3. Резнікова В., Стефанчук Р. Оцінка ризиків у підприємстві та управління ними // *Право України*. 2018. № 5. С. 101–115. doi:

<https://doi.org/10.33498/louu-2018-05-101>

4. Пацурія Н., Войцеховська І. Страхування підприємницьких ризиків як засіб забезпечення правового порядку в сфері господарювання // *Юридичний вісник*. 2014. № 4. С. 147–151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2014_4_32 (дата звертання: 01.11.2021 р.).
5. Стась Е. П. *Господарсько-правове забезпечення страхування підприємницьких ризиків*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Е. П. Стась; кер. роботи О. П. Подцерковний; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2012. 20 с. URL: <http://hdl.handle.net/11300/1946> (дата звертання: 01.11.2021 р.).
6. Скриньковський Р. М., Семчук Ж. В., Костюк Н. Р. Діагностика ризиків діяльності та особливості страхового захисту підприємства // *Бізнес Інформ*. 2015. № 12. С. 189–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_12_29 (дата звертання: 01.11.2021 р.).
7. *Цивільний кодекс України*: Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звертання: 01.11.2021 р.).
8. *Про страхування*: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звертання: 01.11.2021 р.).
9. Йохна В. М., Бастричев В. С. Проблеми страхування підприємницьких ризиків, пов'язаних з реалізацією інновацій // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2008. № 3, Т. 2. С. 44–48.
10. Федотенко А.В. Основні методи зниження підприємницьких ризиків //

Україна як суспільство ризику: Збірка матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (м. Дніпро, 23 квітня 2021 року) / відповідальний за випуск проф. В.В. Кривошеїн. Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2021. С. 152–154.

11. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності // *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 186–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Рekon_2015_2_28 (дата звертання: 01.11.2021 р.).
12. Вараксіна О. В., Кругова А. О. Сутність підприємницького ризику в господарській діяльності підприємства // *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-35>